

ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Mualla YILDIZ*

İbrahim KARANFİL**

Öz

Suçta yaklaşım ve adalet anlayışının değişmesiyle birlikte, suçun onarımı konusundaki çalışmalara ve yöntemlere olan ilgi de artmıştır. Suçun onarımı konusunda dünyanın farklı ülkelerinde iyileştirme hizmetleri halen devam etmektedir. Türkiye’de ise Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından görevlendirilen vaizler “manevi kalkınma” hizmetini 1974 yılından itibaren vermektedir. Bu çalışmada din ve maneviyatla ilişkili olarak ceza infaz kurumlarında verilen hizmetlerin, çocuk ve gençlerdeki değerler sistemi ile nasıl bir ilişkisi olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Kısa cevaplı sorular nitel araştırmalarda kullanılan bir paket program kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonunda çocukların en çok ailelerine saygı duydukları ve güvendikleri, din hizmetlerine katılanların arkadaşlığa daha sık olumsuz anlam yükledikleri, zorluk karşısında savaşırm, kavga ederim gibi şiddet içeren cevapları daha seyrek kullandıkları saptanmıştır. Ayrıca katılımcıların, aksiyon filmlerle tanınan ünlüleri daha çok sevdikleri, din hizmetlerine düzenli katılanların örgün eğitim almayı gerektiren meslekleri daha sık seçtikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Din hizmetleri, suçta sürüklenen çocuk, onarım, din, değerler.

* Yrd. Doç. Dr.; Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı.

** Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kalam Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi; DİB vaizi.

Abstract

The Relation between Children's and Young's System of Values and the Attendance at Religious Services in the Department of Corrections

The interest to the studies and methods about the crime reparation has increased since retributivism gave its place to the reparative justice. Social services about crime reparative are still going on in different countries. For Turkey, preachers from Religious Affairs Administration have continued to provide the service "Spiritual Recovery" since 1974. This study aims to determine the relation of children's and young's system of values with the religious and moral services in the department of corrections. Semi-structured question form was used in the study. Short-answered questions were subjected to content analysis by applying a package programme used at qualitative researches. At the end of the research, it was determined that the ones attending religious activities attribute a negative meaning to the friendship; that they less often give the violent answers such as "I would struggle or fight against the difficulties". In addition, it was identified that children mostly like; the famous people of the action films; that the ones attending to the religious activities regularly have more tendency to choose the jobs requiring formal education.

Key Words: Religious service, juvenile delinquency, restoration, religion, values.

Giriş

Lombroso(1935:7)'ya göre her suçun kaynağı birbiriyle ilişkili ve iç içe girişik pek çok nedene dayanır. Örneğin, koleranın, tifonun, veremin özel mikropları olduğunu bilir. Fakat hiç kimse bu hastalıkların ortaya çıkışında iklim, sağlık ve psikolojik şartların önemli etkisi olduğunu inkâr edemez. Birbiriyle ilişkili ya da ilişkisiz olumsuz faktörler bir araya geldiğinde ve bireyi suça sürüklediğinde, toplumun bir sorunu olarak suç ortaya çıkar. Bu nedenle ceza adalet sistemi her gün toplumdaki bireylerin kolektif seçimlerinin sonuçları ile uğraşır. Bu konunun çok ta kolay olmayan çözümü okul öncesi eğitimden zihinsel rahatsızlıkların iyi tedavi edilmesine, fakirliğin azaltılmasından okur-yazarlığın artırılmasına kadar geniş bir alandaki sosyal politikalarla ilişkilidir (Miller, 2009:405).

Toplumun suçun oluşumuna hazırladığı ortamın önemi inkâr edilemez. Kavga etmek, argo kelimeler kullanmak, eşini aldatmak, borcunu ödememek,

**68 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE
DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİ-
NE BİR İNCELEME**

başkalarına zarar verme gibi suçlar ve keyif verici madde kullanma, kumar oynama, sürekli pahalı restoranlarda yemek yeme gibi alışkanlıklar toplumda yaygın ise, mahkemelerin suçla mücadele etmesi zordur. Toplumun kişiye tanıdığı ayrıcalık, yüklediği sorumluluk ve bazen de erkek olmaya yüklediği anlam cinayetten hırsızlığa kadar pek çok suçun neden işlendiğini açıklayabilir (Mackie, 2005: 130-134). Öte yandan bireysel faktörlere baktığımızda, özellikle gençlerin suça sürüklenmesinde can sıkıntısı, heyecan arayışı ve risk isteğinin öne çıktığı görülmektedir (Eysenck,1979:107).

İnsanların suç işlemelerinin nedenlerinde bireysel ve toplumsal nedenlerden hangilerinin ne kadar baskın olduğu yönündeki tartışmalar bir yana, insanların suç işlemeleri ile ilgili araştırmalarda temel problem, suçun nasıl önenebileceği ve suçun tekrar işlenmesinin önlenmesinin mümkün olup olmadığıdır (Kirkpatrick, 1965: 471).

Halen dünyada adliye, ceza infaz kurumları, polis ve sosyal hizmetler kurumları suçun önlenmesi görevini farklı basamaklarda gerçekleştirmektedir (Lee, Alper, 2011:9). Suçun önlenmesi konusunda birincil önleme sorunun ortaya çıkmasına engel olmayı, ikincil önleme sorun belirtisi gösteren kişi ve durumlar üzerine müdahaleyi, üçüncül önleme sorunun bizzat ortaya çıktığı yeri hedefler. Ceza infaz sistemindeki tutuklama, hapsedme ve iyileştirme çalışmaları üçüncül önleme kapsamı içerisindedir (Polat, 2014: 53-54). Birincil ve ikincil önlemenin yapılamadığı durumlarda, suç ortaya çıkar ve ceza infaz kanunları devreye girer. Hukuk, birey devlet ilişkisini ve bireyler arası ilişkileri düzenleyerek toplumun varlığını sürdürmesine katkı sağlamak için cezalandırıcı, caydırıcı, ibret verici ve iyileştirici yaptırımlarını işletir. Hukukun hedefi sosyal olmaktan çok ahlakidir. Bu nedenle daha çok davranış kurallarını tanımlar. Ortaya çıkan davranışta altta yatan niyeti daha çok önemser. Hukuk, hem toplumu hem de bireyi korumayı amaçladığı için ceza yasalarına ihtiyaç duyar (Grygier, 1965:15,23,38).

Geçmişte daha çok uygulanan idam cezası, yüze yapılan damgalama, kaş, kulak, burun kesme cezaları büyük oranda artık uygulanmamaktadır. Şiddet içeren cezalandırma biçimlerinden uzaklaşmakta, bedene yönelik verilen cezalar ise azalmaktadır. Suça karışanın acı çekerek topluma olan borcunu ödediği, adaletin caydırıcı ve cezalandırıcı gücünü simgeleyen Themis heykeli ile sembolize edilen bu anlayış, içerisinde pek çok açmazları barındırması açısından bizzat kendisi pek çok probleminde kaynağı olmuştur (McGrath, 1965:2-3).

Hukuk ve hukukçulara düşen görevin sadece suça karışan hakkında yasalara uygun karar vermek olmadığı, suça karışanların tekrar topluma kazandırılmasının sağlanması olduğu yönündeki anlayışın daha çok taraftar bulmasıyla, kriminolojinin psikolojiden ve eğitim bilimlerinden aldığı destek de artmıştır (Zülliger, 2013: 170). Yargıçların ceza vermelerinin amaçları içerisinde caydırma, suçtan alıkoyma, iyileştirme gibi pek çok işlevi gerçekleştirme gayreti içerisinde olsalar da, suçun onarım sürecini tek başına ceza adalet sistemine yüklemek mümkün değildir. Bu nedenle toplumdaki farklı sektörlerin ve kamunun farklı birimlerinin de suçun onarımında rol alması istenir (Miller, 2000:405). Adaletin toplumda suçla savaştan değil, toplumsal barışı sağlayan bir unsur olabilmesi (Zehr, 1998: 71) için toplumun hemen her kesimine çok ciddi görevler düşmektedir.

Toplumun varlığını ve yapısını devam ettirmesi için, doğru ve yanlış arasına bir çizgi çekmesi ve yanlış davranışları yermesi gerekir. Bunları da ceza terimleri ile yapar (Zehr, 1998: 73). Ceza adalet sisteminin toplumsal barışı sağlaması ve toplumda güvenin egemen kılınması sağlayabilmesi için, işlenen suça uygun cezanın hızlı bir şekilde ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını önerse de, bu her zaman mümkün olmaz (Uludağ, 2009:142). Ayrıca kişiye verilen cezanın suçtan caydırmak dışında beklenmeyen sonuçları olabilir (Zehr, 1998: 73). Suça karışanın toplumdaki dışlanma tehdidi yaşadığında marjinalleşebilir, damgalanabilir, kendisi yaptıkları nedeniyle lekelenmiş kabul edebilir. Çünkü toplum kurallarını çiğneyenleri dışlayarak kişiyi cezalandırır ve onun ait olma ihtiyacını karşılamaz. En önemlisi de utanç hissi kişinin topluma tekrardan ait olma hissini tehdit eder (Woodyatt ve Wenzel, 2014:125). Ayrıca ceza infaz kurumlarında buldukları ortam içerisinde işledikleri suçları makulleştirecek düşünce ve teknikleri öğrenip, yaptıklarından pişman olmaksızın kurumu terk ettiklerinde (Uludağ, 2009:143) verilen ceza amacına ulaşmış olmaz.

Onarıcı adalet, suçun kurbanlarının ihtiyaçlarının karşılanmasını, mükerrer suçluluğa engel olmayı, suça karışanların tekrar topluma uyum sağlanması ve sorumluluk almasını ve iyileştirme çalışması yapan bir grup oluşturmayı hedeflemiştir (Laxminarayan, 2013: 939, 941). Onarıcı adalet anlayışın dayandığı temel değerler, geniş bir uygulama alanı bulup bulmayacağı ve ceza adalet sistemi içinde kabul edilebilirliği gibi bazı çelişkilerle karşılaşmış olsa da (London, 2003), suçun onarımı konusuna geliştirilen farklı infaz seçeneklerine ve aile grup konferansları, mağdur fail uzlaşması, cezalandırıcı halka

70 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

gibi uygulamalara kaynaklık etmiştir (Uludağ, 2009). London (2003)'a göre onarıcı adaletin dayandığı temel değer güven duygusunun onarılması ve suça karışanın toplumun güvenini tekrardan kazanmasıdır.

Ceza infaz kurumlarının suçluların daha profesyonel suçlular olarak yetiştirildiği değil, ıslah edildiği yerler olması gerektiği ve suçun onarılabilceği anlayışından hareketle hazırlanan çok sayıda iyileştirme programı vardır. İyileştirme suçun yoğun olduğu bölgelerde suç oranını düşürmek için yapılan önleme çalışmalarından, antisosyal davranışı azaltmaya kadar geniş bir alanı kapsar. İyileştirmede başarının elde edilmesi için öncelikle hedefin iyi belirlenmesi gerekir (McGrath, 1965:2-3).

Yetişkinlerle aynı sistemde yargılanan çocuk ve gençlerin tekrardan suç işleme riskleri daha yüksek olması (Caldwell, 2011:132) ve çocuk ve gençlik suçları alt boyutları ile ele alınması gereken özel bir problem olması nedeniyle, yasalar karşısında farklı bir uygulamaya tabidir (McGrath, 1965:1-2). Çocuklar ve gençler eğitime yatkınlıklarını geride bırakmamış olmaları ve karakter gelişimlerini tamamlamamış olmaları nedeniyle hatalarını düzeltme konusunda eğitime ve değişime açıktırlar (Zülliger, 2013: 170). Fakat ergenlik dönemi gelişim özellikleri göz önüne alındığında, onlar için başarılı iyileştirme programlarının hazırlamanın kolay olduğu söylenemez.

İyileştirme programları, ergenlerin yolun başında iken uyarılardan ciddi suça karışanlara yönelik müdahale programlarına kadar çok çeşitlidir. ABD'de bireysel terapi, grup terapisi, sözel eğitime pek çok yöntemin kullanıldığı, "Outward Bound" tarzı dışarıda grup aktiviteleri yapmaktan "Scared Straight" tarzı hapis hayatının sıkıntılarını gösteren programlara kadar olan bu programların hiç biri iyi yürümemiştir (Arnet, 2001:409). Çocuk ve gençlik suçluluğu üzerinde uygulanan güncel "Bilişsel Davranış Tedavisi" programlarını ve bu programların etkinliğini inceleyen Laswell ve Kargın (2011:158), bu programların anlamlı düzeyde iyileşme sağladığına dair bir bulguya rastlamamıştır. Fakat bireyselleştirilmiş programların diğerlerine göre daha etkili olduğu yönünde sonuca ulaşmışlardır.

Cohen ve Duman (2011:123)'ın cezaevi-tabanlı terapi toplulukların bilimsel değerlendirmesinde 8 ayrı programdan ancak iki tanesi 5 BMS kriterini karşılayarak tam puan almıştır. Caldwell (2011: 137-140)'a göre Amerika'da mükerrer suç işleme oranının %60'lara varan oranda yüksek olmasının nedenleri arasında anlamlı iyileştirme programlarının olmamasının önemli rolü vardır. Polat(2014:209-210) tarafından Maryland bilimsel metot ölçeği ile ya-

pılan değerlendirmede, dünyada halen kullanılmakta olan suç önleme programları başarılı, başarısız ve umut veren olarak üçe ayrılmıştır. Çalışmada özellikle risk altındaki çocuklara yönelik ev ziyaretlerini içine alan programlar, anne baba eğitimi ve okullarda düzenlenen sosyal becerileri geliştirmeye temelli programlar başarılı bulunmuştur.

Ayrıca meslek eğitimleri, sözel danışmanlık ve gençlik merkezleri açma, spor müsabakaları düzenlenmesi gibi etkinliklerin olduğu programlar kayda değer suç önleme programları arasında gösterilmektedir. Joy Dryfoos başarılı olan gençlik suçları önleme programlarının ortak özellikleri arasında; bireyin hayatını pek çok açıdan ele almalarını, her gencin problemini tek tek ilgilendirmelerini ve uzun dönem destek sağlamalarını göstermiştir (Arnet, 2001:409).

Oldukça iyi niyetli ve eğitilmiş insanlar tarafından yürütülmesine rağmen iyileştirme programlarının hayal kırıklığı ile sonuçlanmasının nedeni olarak mahkûmlardan kaynaklanan iki önemli sorun belirlenmiştir: Birincisi kendilerinin iyileştirilmeye ihtiyaçları olduğunu düşünmeyen ya da değişime çok dirençli olan ergenlik dönemindeki mahkûmların, bu programlara pek katılmamalarıdır. İkincisi ise, ergenleri suça sürükleyen problemlerin çocukluk dönemi ve aile kökenli olmasıdır (Arnet, 2001:409). Uygulamadan kaynaklanan sorunlara baktığımızda, iyileştirme programlarının yetersiz uygulanması, personelin eğitiminde eksikliklerin olması ve personelin olumsuz tutumlarının çalışmanın başarısını engellemesi (Laswell ve Kargın, 2011:172), ceza kurumunun otoriter yapısı, güvenlik ile ilgili kaygıların eğitime ilgili hassasiyetin önüne geçmesi (Cohen ve Duman, 2011:118) gösterilmektedir.

Brezilya Hümaita Cezaevi'ndeki İncil okuma katılan mahkûmların tahliye sonrası katılmayan veya başka cezaevlerindekiyle göre tekrar suç işleme oranı düşük bulunduğu, din hizmetlerine katılanların ceza infaz kurumlarında daha olumsuz davranışlar gösterme oranında azalma olduğu yönünde değerlendirmeler vardır. Fakat mükerrer suçun önlenmesi konusunda inanç odaklı programların etkinliği tam olarak değerlendirebilmek için yeterli veri bulunmamıştır (Park ve Akdoğan, 2011:140-149). Park ve Akdoğan, (2011:151) ABD'deki inanç odaklı çalışmaların mükerrer suçluluğu önlemede etkin olduğunun kuvvetli bir şekilde desteklenmesi de umut vaat ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bunun neden olarak ise; dinin sınımlanabilecek bir liman olarak hükümlüleri cezpt etmesi, kaynak bulmadaki kolaylık, ahlak eğitimini sağlayarak suç eğilimini kontrol etmedeki önemi olarak sıralanmıştır.

72 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Türkiye’de iyileştirme çalışmalarında dünyadaki en yaygın modellerden biri olan risk- ihtiyaç uygunluk modeli kullanılmaktadır. Risk-ihtiyaç uygunluk modeli kişinin sosyal ve kişisel durumların, kişilerarası ilişkiler ve psikolojik faktörler ile etkileşim içine girerek modelleme, tekrar etme ve pekiştirme yoluyla öğrenilen suçlu davranışa yol açtığı varsayımına dayanmaktadır (Polat, 2014: 186-187).

Türkiye’deki ceza infaz kurumlarında en çok yapılan iyileştirme çalışmaları arasında; mesleki kurslar, doktorla görüşme, seminerler, konferanslar, sportif faaliyetler, dini eğitim, tiyatro ve sinema gösterimi, konserler, eğlence programları, bilgi yarışmaları, münazaralar, ücret karşılığı çalışma, psikolog ve sosyal çalışmacı ile yapılan bireysel ve grup çalışmaları ve geziler vardır (Bilgiç, 2012: 241). Ayrıca değer edindirme konusunda yürütülen çok yönlü çalışmalara destek olarak aylık bir dergi yayınlanmaktadır (Ceza ve Tefkifevleri Genel Müdürlüğü, 2014).

Bilgiç (2012: 253)’in çalışmasına göre ceza infaz kurumlarındaki iyileştirme çalışmalarını yeterli görenlerin oranı %15, yetersiz görenlerin oranı %64,9 ve kısmen yeterli görenlerin oranı %20,1’dir (s.247). Ayrıca, kurumdaki mahkûmların %42,6’sının hiçbir kursa katılmadığı, %10,3’ünün ise talep ettikleri halde hiçbir kursa alınmadığı bilgisini aktarmıştır. Bunun nedeni olarak ise mahkûmların talep ettikleri kurslar ile onlara sunulan kurslar arasında fark olmasıdır (s.248). Mahkûmların talep ettikleri iyileştirme ve topluma kazandırma çalışmaları arasında ücretli çalıştırma %56,8 ile ilk sıradadır. Ardından din eğitimi (%55,1) mesleki kurslar (%37,4) gelmektedir. Sunulan din hizmeti talepten daha azdır.

Türkiye’de ilk olarak 1959’da Adalet Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı’na başvurarak hükümlülere manevi destek verecek personel talep etmiş, 1974 yılında ise DİB cezaevlerinde din görevlilerini resmen görevlendirerek göndermiştir. Adalet bakanlığı ile DİB arasındaki anlaşma sonucu hükümlü ve tutukluların pişman olup topluma uyum sağlayabilmeleri için cezaevlerinde dini, ahlaki ve toplumsal içerikte konferanslar (Kaya, 2007: 157-160) halen devam etmektedir. Ceza infaz kurumunda verilen eğitimlerde ağırlıklı olarak dini rehberlik alanına giren ibadet, ahlak, inanç, toplumsal konular, birlik beraberlik, vatan millet sevgisi konularını işlenmektedir (Özdemir, 2006: 136).

Bu çalışma ile suça sürüklenen çocuk ve gençlerin değerler sistemi ve manevi dünyalarına etki eden faktörlerin neler olabileceğinin daha iyi anla-

şılmasına destek olunması planlanmıştır. Araştırmanın amacı, suça sürüklenen çocuklardaki saygı, güven, sabır, vefa, kutsal değerleri ve bu değerlerle ilişkili olabileceği düşünülen faktörlerin din hizmetlerine katılım ile ilişkisini belirlemektir. Çalışmada din hizmetlerinden kastedilen, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ceza infaz kurumlarında düzenli olarak yürüttüğü vaazlarına ve derslerdir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın düzenlediği bilgi yarışmaları ve özel günlerdeki ilahi dinletileri gibi sürekli olmayan etkinlikler araştırma kapsamında konu edilen din hizmetleri kapsama alınmamıştır.

Yöntem

Bu araştırma nitel desende oluşturulmuştur. Nitel yöntemler, araştırma deseni sosyal olarak tanımlanmış, birden fazla gerçek olduğunu öne süren olgu bilimsel paradigmaya dayanır ve sahadan elde edilen bulguların, olgunun ayrıntılarıyla sunulabilmesini amaçlar (Demir, 2011: 277).

Araştırmada cevap aranan sorular:

1. Hayatta en çok saygı duyulan varlık ile din hizmetlerine katılımları arasında bir ilişki var mıdır?
2. En çok güvenilen varlık ile din hizmetlerine katılımları arasında bir ilişki var mıdır?
3. Arkadaşa yüklenen anlam ile din hizmetlerine düzenli katılım arasında bir ilişki var mıdır?
4. Kutsal kabul edilen ile din hizmetlerine düzenli katılım arasında bir ilişki var mıdır?
5. Zorluk karşısında hissedilen duygu ile din hizmetlerine düzenli katılım arasında bir ilişki var mıdır?
6. Sinirlenildiğinde sakinleştiren faktör ile din hizmetlerine düzenli katılım arasında bir ilişki var mıdır?
7. Ne için dua edildiği ile din hizmetlerine düzenli katılım arasında bir ilişki var mıdır?
8. Aileye yüklenen anlam ile din hizmetlerine düzenli katılım arasında bir ilişki var mıdır?
9. En sevilen film yıldızı ile din hizmetlerine katılımları arasında bir ilişki var mıdır?

74 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

10. En sevilen dizi film ile din hizmetlerine katılımları arasında bir ilişki var mıdır?
11. Seçilmesi düşünülen meslek ile din hizmetlerine katılımları arasında bir ilişki var mıdır?

Çalışma Grubu

Çalışmanın grubunu, 2013 yılı Aralık ayında Ankara Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Çocuk Eğitim Evi'nden gönüllü olarak araştırmaya katılan 76 ergenden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 07.03.2013 tarih ve B.03.0.CTE.0.00.10.203.07/8/2494 sayılı izni doğrultusunda "Suça Karışan Çocuklara Değerlerle Yaklaşım" projesi kapsamında Ankara Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İle Çocuk Eğitim Evi'nde yapılan uygulanan anketlerden elde edilen verilerin bir kısmı bu çalışmada kullanılmıştır. Bu araştırmada Erden ve Gürdil (2009) tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış anket formundan yararlanılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada veriler yazılı materyal olan kısa cevaplı soru ile çocuklardan bilgi toplandığı için değerlendirme aşamasında "içerik analizi" kullanılmıştır. İçerik analizinin temel amacı elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 277). Analiz birimi olarak sözcük seçilmiş ve analiz ünitesi olarak belirlenen kategorilere ayrılmıştır.

Analiz birimi olarak sözcük seçilmesindeki sözcüklerin bağımsız, sonlu, sınırlarının açık-seçik belli olması ve tanınmalarının kolay tanınması nedeniyle işlem yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Sözcüklerin sayısının çok olmasından kaynaklanan zorluk ise bilgisayarlarda kullanılan programlar ile aşılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 199). Bu nedenle katılımcıların cevapları nitel araştırmalarda kullanılan MAXQDA 11.0 paket programı ile analiz edilmiş ve tablolar halinde sunulmuştur.

MAXQDA nitel araştırmaları sistematik hale getirmede ve yorumlamada araştırmacılara yardım eden bilgisayar temelli bir yazılım programıdır. Kuram

geliştirme ve kuramsal sonuçları test etmede iyi bir araçtır. Ana menü, veri, kod/ kategori sistemi, analiz edilen metin ve basit ya da karmaşık araştırma sonuçlarını içeren dört pencereden oluşur (Creswell, 2007: 125).

BULGULAR

Araştırma kapsamında ankete katılıp kısa cevaplı soruları yanıtlayanlardan 76 kişinin, 4 'ü 14 yaşında, 8'i 15 yaşında, 16'sı 16 yaşında, 39'u 17 yaşında ve 9'u 18 yaşındadır.

Tablo1. En Çok Saygı Duyulan Varlık ile Din Hizmetlerine Düzenli Katılıma Arasındaki İlişki

	Din hizmetlerine düzenli olarak katılım				
	Katılan		Katılmayan		TOPLAM
Saygı Duyulan	N	%	n	%	N
Aile	20	47.62	19	55.90	39
Büyükler	9	21.43	5	14.70	14
Allah	6	14.29	5	14.70	11
Sevdikleri Kişiler	3	7.14	-		3
Kendisi	1	2.38	1	2.94	2
İşim	-		2	5.88	2
Kendisine Saygı Duyana	-		1	2.94	1
Dindarlar	1	2.38	-		1
Kur'an	-		1	2.94	1
Hocalar	1	2.38	-		1
Başkalarının Kararları	1	2.38	-		1
TOPLAM	42	100.00	34	100.00	76

“Aile” (39),büyükler” (14), “Allah” (11), “sevdikleri kişiler” (3), “kendisi” (2), “işim” (2), “kendisine saygı duyanlar” (1), “dindarlar”(1), “Kur'an” (1), “hocalar” (1), “başkalarının kararları” (1) en çok saygı duyulanlar arasındadır. “Kendisine saygı duyanlar”, “Kur'an” ve “işim” cevaplarının tamamı din hizmetlerine düzenli katılmayanlardan, “sevdikleri kişiler”, “kendisi”, “dindarlar”, “hocalar”, “başkalarının kararları”, yanıtları sadece din hizmetlerine katılanlardan gelmiştir.

76 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Tablo 2. En Çok Güven Duyulan Varlık ile Din Hizmetlerine Düzenli Katılım Arasındaki İlişki

	Din hizmetlerine Düzenli Olarak Katılım				
	Katılan		Katılmayan		TOPLAM
Güven Kaynağı	N	%	N	%	N
Aile	15	35.73	21	61.77	36
Allah	12	28.57	5	14.71	18
Kendisi	6	14.28	3	8.82	9
Arkadaş	4	9.52	2	5.88	6
Sevdikleri	4	9.52	1	2.94	5
Hiç Kimse	1	2.38	-		1
Dürüstler	-		1	2.94	1
Adalet	-		1	2.94	1
TOPLAM	42	100.00	34	100.00	76

Güven kaynağı olarak, “aile” (36), “Allah” (18), “kendisi” (9), “arkadaş” (6), “sevdikleri” (5), “hiç kimse” (1), “dürüstler” (1), “adalet” (1) cevapları verilmiştir. Din hizmetlerine düzenli katılmayanlarda “aile”, “dürüstler”, “adalet” güven kaynağı olarak daha yüksek frekansa sahipken, katılanlarda “Allah”, “kendisi”, “arkadaş”, “sevdikleri”, “hiç kimse” cevapları daha yüksek frekansa sahiptir.

Tablo 3. Arkadaşa Yüklenen Anlam ile Din Hizmetlerine Düzenli Katılım Arasındaki İlişki

Arkadaş	Din hizmetlerine Düzenli Olarak Katılım				
	Katılan		Katılmayanlar		TOPLAM
	N	%	n	%	N
Kardeş	9	21.40	11	32.38	20
Dost	8	19.03	8	23.52	16
Hiçbir şey	7	16.74	2	5.88	9
Her şey	1	2.38	3	8.82	4
Hayal kırıklığı	2	4.76	2	5.88	4
Can	1	2.38	2	5.88	3
Sıradan Biri	1	2.38	1	2.94	2
Destek	1	2.38	1	2.94	2
Kötü Biri	2	4.76	-		2
Güven	1	2.38	1	2.94	2
Menfaat	1	2.38	-		1
Mutluluk	1	2.38	-		1
Aile	1	2.38	-		1
Cevapsız	6	14.27	3	8.82	9
TOPLAM	42	100,00	34	100,00	76

Arkadaşa yüklenen anlamı konusunda “kardeş” (20), “dost” (16), “hiçbir şey” (9), “her şey” (4), “hayal kırıklığı” (4), “can” (3), “sıradan biri” (2), “destek” (2), “kötü biri” (2), “güven” (2), “menfaat” (1), “mutluluk” (1), “aile” (1) cevapları verilmiştir. Arkadaşı kardeş ve dost olarak görenlerin sayısının her iki grupta da oldukça fazla olduğu çok açık bir şekilde görülmektedir. Katılımcılardan arkadaşına 36’sı “dost” ve “kardeş” 4’ünün “her şey”, 3’ünün “can” 2’sinin “destek” 1 kişinin aile ve 1 kişinin de “mutluluk” yazdığı göz önüne alındığında bu soruya cevap yazan 67 kişiden 47’sinin (yaklaşık %70’inin) olumlu anlamlar yüklediği anlaşılmaktadır. Arkadaşa “hiçbir şey”, “hayal kırıklığı”, “sıradan biri”, “kötü biri”, “menfaat” gibi olumsuz anlamlar yükleyen 18 kişinin 13’ü din hizmetlerine katılan 5 kişi katılmayanlardır. Din hizmet-

78 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

lerine katılanların %30'u, katılmayanların %14'ü arkadaşına olumsuz anlam yüklemektedir.

Bu çalışma yürütüldüğü sırada kurumda bulunan gençlerden birine ceza infaz kurumlarında yürütülen çalışmalardan ve Değer dergisinden haberi olup olmadığını sordum. “Bir arkadaşımız şiiri yayınladı o bizim arkadaş kendisi çok mutlu olduk” sözleriyle bana yanıt verdi, fakat derginin içeriği hakkında çok şey söyleyemedi. Kurumdaki çalışmalarla ilgili aklına ilk gelen arkadaşının şiirinin yayımlandığı dergi olması, arkadaşına ile gurur duyması arkadaşlık bağının ne kadar önemli olduğu bize bir kez daha hatırlattı.

Tablo 4. Kutsal Kabul Edilen ile Din Hizmetlerine Düzenli Katılıma İlişkisi

	Din hizmetlerine Düzenli Olarak Katılım				
	Katılan		Katılmayanlar		TOPLAM
Kutsal Kabul Edilen	N	%	N	%	N
Dini motifler	20	47,61	10	29,43	30
Ailem	11	26.21	5	14.70	16
Arkadaşlarım	2	4.76	1	2.94	3
İş yerim	-		2	2.94	2
Çekilen çile	1	2.38	1	2.94	2
Sevdiklerim	1	2.38	1	2.94	2
Sevgi	1	2.38	-		1
Çekilen tetik	-		1	2.94	1
Yaşam sevinci	1	2.38	-		1
Namus	1	2.38	-		1
Dünya	1	2.38	-		1
Özgürlük	1	2.38	-		1
Sigara	-		1	2.94	1
Vatan	-		1	2.94	1
Soyadım	1	2.38	-		1
Her şey	1	2.38	-		1
Cevapsız	-		12	35.29	12
TOPLAM	42	100.00	34	100.00	76

Kutsal olarak kabul edilenler arasında “dini motifler” (30), “ailem” (16), “arkadaşlarım” (3), “işyerim” (2), “sevdiklerim” (2), “çekilen çile” (2) “sevdikleri” (1), “sevgi” (1), “çekilen tetik” (1), “yaşama sevinci” (1), “namus”

(1), dünya (1), “özgürlük” (1), “sigara” (1), “vatan” (1), “soyadım” (1), “her şey” (1) vardır. “Dini motifler” her iki grupta da en yüksek frekansa sahiptir. Din hizmetlerine katılanlardan “ailem”, “arkadaşlarım”, “sevgi”, “yaşama sevinci” etkinliklere katılanlarda daha sık verilmiştir. Fakat “namus”, “dünya”, “özgürlük”, “soyadım”, “her şey” yanıtları sadece etkinliklere katılanlardan gelmiştir. “İşyerim”, “çekilen tetik”, “sigara”, “vatan” cevaplarını ise etkinliklere katılmayanlardan gelmiştir. Fakat din hizmetlerine katılmayan 34 kişinin 12’sinin bir cevap vermemiş olması dikkat çekicidir.

Tablo 5. Zorluk Karşısındaki Duygu ile Din Hizmetlerine Düzenli Katılıma İlişkisi

	Din hizmetlerine Düzenli Olarak Katılım				
	Katılan		Katılmayan		TOPLAM
Hissettikleri Duygu	n	%	n	%	N
Kötü	16	38.10	6	17.64	22
Güçlü	9	21.42	3	8.82	12
Üzüntü	3	7.14	3	8.82	6
Kavga Etmem Gerektiği	1	2.38	4	11.76	5
Mutsuzluk	-		4	11.76	4
Yalnız	2	4.76	2	5.88	4
Korku	1	2.38	2	5.88	3
Yorgunluk	1	2.38	1	2.94	2
Dua Etmem Gerektiği	1	2.38	-		1
Cevapsız	8	19.06	9	26.50	17
TOPLAM	42	100,00	34	100.00	76

Bir zorluk ile karşılaşıldığında nasıl hissedildiği konusunda en sık verilen cevaplar, kötü (22), güçlü (12), üzüntü (6), kavga etmem gerektiği (5), mutsuzluk (4), yalnız (4), korku (3), yorgunluk (2) ve dua etmem gerektiği (1) olmuştur. Din hizmetlerine düzenli katılmayanlarda kavga etmem gerektiği, mutsuzluk, yalnızlık ve korku hissedirim cevapları daha sık verilirken, etkinliklere düzenli katılanlarda kendimi kötü hissedirim, güçlü hissedirim ve dua etmem gerektiğini hissedirim cevapları daha sık verilmiştir. Mutsuzluk cevabı verenlerin tamamı din hizmetlerine katılmayanlardan, dua etmem gerektiği cevabı ise dini etkinliğe katılanlardan gelmiştir. Zorlukla karşılaştığında kavga etmesi gerektiğini düşünen 5 kişiden 4’ünün din hizmetlerine katılmayanlardan gelmesi dikkat çekmiştir.

80 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Tablo 6. Sinirlenildiğinde Sakinleştiren Faktör ile Din Hizmetlerine Düzenli Katılıma İlişki

	Din hizmetlerine Düzenli Olarak Katılım				
	Katılan		Katılmayanlar		TOPLAM
	N	%	N	%	N
Sigara	7	16.67	7	20.60	14
Ailem	7	16.67	5	14.70	12
Arkadaşım	4	9.52	1	2.94	5
Dua etmek	3	7.16	3	8.82	6
Sevdiklerim	2	4.76	1	2.94	3
Kendim	1	2.38	1	2.94	2
Sabır	1	2.38	1	2.94	2
Zarar vermek	1	2.38	1	2.94	2
Muhabbet	2	4.76	-		2
Eşim	1	2.38	1	2.94	2
Ağlamak	-		1	2.94	2
Sevgilim	1	2.38	1	2.94	2
Namaz kılmak	1	2.38	-		1
Derin nefes	1	2.38	-		1
Banyo yapma	1	2.38	-		1
Renkler	1	2.38	-		1
Yalnız kalmak	1	2.38	-		1
Uyumak	-		1	2.94	1
Müzik	1	2.38	-		1
Memur	1	2.38	-		1
Susmak	-		1	2.94	1
Büyüklerim	1	2.38	-		1
Kur'an	1	2.38	-		1
Boncuk ile uğraşma	-		1	2.94	1
Allah'ın yardımı	1	2.38	-		1
Başka işle ilgilenme	-		1	2.94	1
Cevapsız	2	4.76	7	20.60	8
TOPLAM	42	100.00	34	100.00	76

Sigara (14), ailem (12), arkadaşım (5), dua etmek (6), sevdiklerim (3), kendim (2), sabır (2), zarar vermek (2), muhabbet (2), eşim (2), ağlamak (2), sevgilim (2) cevapları en yüksek frekansa sahip olanlardır. Din hizmetlerine

düzenli katılanlarda sigara, ailem, arkadaşım, dua etmek sevdiğim, muhabbet, namaz kılmak, eşim, zarar vermek, derin nefes, banyo yapma, renkler, derin nefes, renkler, yalnız kalmak, müzik, memur, büyüklerim, Kur'an, Allah'ın yardımı cevapları verilirken, uyumak, ağlamak, susmak, boncuk ile uğraşmak, başka işle ilgilenme cevapları hiç verilmemiştir. Katılmayanlarda, sigara, ailem, dua etmek, sevdiğim, ağlamak, arkadaşım, kendim, sabır, zarar vermek, eşim, sevgilim, uyumak, susmak, boncuk ile uğraşmak, başka işle ilgilenme cevapları verilmiştir. Din hizmetlerine düzenli olarak katılmayanlarda katılanların tersine verilirken, muhabbet, namaz kılma, derin nefes alma, banyo yapma, renkler, yalnız kalma, müzik, memur, büyüklerim, Kur'an ve Allah'ın yardımının sakinleştirici unsurlar olmadığı belirtilmiştir.

Tablo 7. Ne için Dua Edildiği ile Din Hizmetlerine Düzenli Katılım Arasındaki İlişki

	Din hizmetlerine Düzenli Olarak Katılım				
	Katılan		Katılmayanlar		TOPLAM
Dua Edilen	n	%	N	%	N
Ailem	17	40.49	10	29.44	27
Tahliye edilmek	7	16.67	6	17.64	13
Allah rızasını kazanmak	5	11.90	4	11.76	9
Sevdiklerim	4	9.52	4	11.76	8
Kendim	4	9.52	4	11.76	8
Sağlığım	2	4.76	-		2
Sevgilim	-		1	2.94	1
Yakın arkadaşım	-		1	2.94	1
Efendi olmak için	-		1	2.94	1
Cennete gitmek	-		1	2.94	1
Zorda olanlar	-		1	2.94	1
Tüm Müslümanlar	1	2.38	-		1
Ceza-infaz kurumundakiler	1	2.38	-		1
Yaşadığım her şey	-		1	2.94	1
Huzurumuz	1	2.38	-		1
TOPLAM	42	100.00	34	100.00	76

Dua edilenler arasında “ailem” (27), “tahliye edilmek” (13), “Allah rızasını kazanmak” (9), “sevdiğim” (8), “kendim” (8), “sağlığım” (2), “sevgilim” (1), “yakın arkadaşım” (1), “efendi olmak için” (1), “cennete gitmek”

82 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

(1), “zorda olanlar” (1), “tüm Müslümanlar” (1), Ceza-infaz kurumundakiler” (1), “yaşadığım her şey” (1), “huzur” (1) vardır. “Ailem”, “tahliye”, “Allah rızasını kazanmak”, “sevdiğim”, “kendim” cevapları her iki grupta da yüksek frekansa sahipken, din hizmetlerine katılanların katılmayanlara göre daha sık olarak ailesi için dua ettiği anlaşılmaktadır. “Sağlığım”, “tüm Müslümanlar”, “ceza-infaz kurumundakiler”, “huzurumuz” için cevapları sadece din hizmetlerine katılanlardan, “sevgim”, “yakın arkadaşım”, “efendi olmak için”, “zorda olanlar”, “cennete gitmek”, “yaşadığım her şey” cevaplarının tamamı ise din hizmetlerine katılmayanlardan gelmiştir.

Tablo 8. Aileye Yüklenen Anlam ile Din Hizmetlerine Düzenli Katılım Arasındaki İlişki

	Din hizmetlerine Düzenli Olarak Katılım				
	Katılan		Katılmayanlar		TOPLAM
Ailenin Anlamı	N	%	N	%	N
Yaşam kaynağı	16	38.10	9	26.48	25
Her şey	14	33.34	10	29.42	24
Huzur	5	11.90	3	8.82	8
Can	2	4.76	5	14.70	7
Hayatın sonu	1	2.38	2	5.88	3
Sevgi	2	4.76	-		2
Gururum	1	2.38	1	2.94	2
Cevapsız	1	2.38	4	11.76	5
TOPLAM	42	100.00	34	100.00	76

Aileye yüklenen anlamlar arasında “yaşam kaynağı” (25), “her şey” (24), “huzur” (8), “can” (7), “hayatın sonu” (3), “sevgi” (2), “gururum” (2) vardır. Din hizmetlerine düzenli katılanlarda ailenin “yaşam kaynağı” ve “her şey” olduğu şeklindeki cevaplar en yüksek frekansa sahipken, aileyi “gurur” ve “hayatın sonu” olarak görenlerin frekansı en düşüktür. Etkinliklere katılmayanlarda “her şey”, “yaşamın kaynağı”, “can” en yüksek frekansa sahipken, hayatın sonu ve gururum cevapları en düşük frekansa sahiptir. Katılımcılardan din hizmetlerine katılanlardan 1, katılmayanlardan 4 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Aileye, katılımcılardan 1’i etkinliklere katılan, 2’si katılmayanlardan olmak üzere sadece 3’ü olumsuz bir anlam yüklemiştir.

Tablo 9. En Çok Beğenilen Film Yıldızı İle Din Hizmetlerine Düzenli Katılım Arasındaki İlişki

Film Yıldızı	Din hizmetlerine düzenli olarak katılım				
	Katılan		Katılmayan		TOPLAM
	N	%	N	%	N
Polat Alemdar	3	8,33	-		3
Kenan İmirzalıoğlu	1	2,78	2	5.88	3
Kemal Sunal	3	8,33	-		3
Bruce Lee	2	5,56	1	2.94	3
Serenay Sarıkaya	1	2,78	2	5.88	3
İbrahim Tatlıses	1	2,78	2	5.88	3
Şafak Sezer	2	5,56	1	2.94	3
Maraz Ali	-		2	5.88	2
Adriana Lima	1	2,78	1	2.94	2
Yılmaz Güney	1	2,78	1	2.94	2
Angelina Jolie	1	2,78	1	2.94	2
Çağatay Ulusoy	1	2,78	1	2.94	2
Azer Bülbül	1	2,78	1	2.94	2
Tatar Ramazan	1	2,78	-		1
Hülya Koçyiğit	1	2,78	-		1
YuriBoyka	-		1	2.94	1
Rambo	-		1	2.94	1
Recep İvedik	-		1	2.94	1
Şevket Çoruh	1	2,78	-		1
FrangRbery	1	2,78	-		1
Gökan Doğançay	1	2,78	-		1
Türkan Şoray	-		1	2.94	1
James Bond	-		1	2.94	1
Tivilay	1	2,78			1
Aslı Enver	-		1	2.94	1
Pelin Karahan	-		1	2.94	1
Red Kit	1	2,78	-		1
Enver Yılmaz	1	2,78	-		1
Atalay Demirci	1	2,78	-		1
Kıvanç Tatlıtuğ	1	2,78	-		1
Kolpaçino	1	2,78	-		1
Orhan Gencebay	1	2,78	-		1

84 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Mahsun Kırmızıgül	1	2,78	-		1
Behzat Ç.	1	2,78	-		1
Ramiz Dayı	1	2,78	-		1
Kara Kedi	1	2,78	-		1
Orço	-		1	2.94	1
Abdurrahman Önül	1	2,78	-		1
Beren Saat	1	2,78	-		1
Cevapsız	6		11	32.38	17
TOPLAM	42	100,00	34	100,00	76

Polat Alemdar (3), Kenan İmirzalıoğlu (3), Kemal Sunal (3), Bruce Lee (3), Serenay Sarıkaya (3), İbrahim Tatlıses (3), Şafak Sezer (3), Maraz Ali (2), Adriana Lima (2), Yılmaz Güney (2), Angelina Jolie (2), Çağatay Ulusoy (2), Azer Bülbül (2) sık verilen cevaplar olmuştur. Polat Alemdar ve Kemal Sunal cevabını veren altı kişinin tamamı etkinliklere katılanlardan Maraz Ali cevabını veren iki kişi ise katılmayanlardandır.

Tablo 10. En Çok Beğenilen Dizi ile Din Hizmetlerine Düzenli Katılım Arasındaki İlişki

	Din hizmetlerine düzenli olarak katılım				
	Katılan		Katılmayan		TOPLAM
	N	%	N	%	N
Dram	14	33,33	11	32,30	25
Aksiyon	10	23,10	5	14,60	15
Polisiye	5	12,27	2	6	7
Yarışma	3	7,30	-		3
Gerilim	-		2	6	2
Dini Film	3	7,30	-		3
Cevapsız	7	16,70	14	41,10	21
TOPLAM	42	100,00	34	100,00	76

En çok beğenilenler TV dizi yayınları arasında dram (25), aksiyon (15), polisiye (7), yarışma (3), dini içerikli (3), gerilim (2) filmleridir. Din hizmetlerine katılanlara katılanlarda aksiyon, polisiye, yarışma ve dini film cevapları etkinliklere katılmayanlarda gerilim filmleri daha sık verilmiştir. Fakat etkinliklere katılmayanların yaklaşık yarısı bu soruya cevap vermemiştir. Din hizmetlerine katılanlarda gerilim filmi cevabı, katılmayanlarda ise yarışma ve

dini film cevabı hiç verilmemiştir. Din hizmetlerine katılanların Kurtlar Vadisi ve Şefkat Tepe dizisi, katılmayanların Ezel ve Adanalı dizilerini daha çok sevmektedir.

Tablo 11. Seçilmesi Düşünülen Meslek İle Din Hizmetlerine Düzenli Katılım Arasındaki İlişki

	Din hizmetlerine düzenli olarak katılım				
	Katılan		Katılmayan		TOPLAM
	N	%	N	%	N
İşçi	15	35,7	19	56	34
Esnaf	8	19	4	11,8	12
Memur	7	16,7	1	2,9	8
Sporcu	2	4,8	2	5,8	4
Sanatçı	2	4,8	-	-	2
Cevapsız	8	19	8	23,5	16
TOPLAM	42	100,00	34	100,00	76

Seçilmesi düşünülen meslekler konusunda “işçi” (34), “esnaf” (12), “memur” (8), “sporcu” (4), “sanatçı” (2) en sık verilen cevaplar arasındadır. Din hizmetlerine düzenli katılmayanlarda işçilik (%56) en yüksek frekansa memurluk ise en düşük frekansa sahiptir. Etkinliklere katılanlarda işçi, esnaf, memur olmak en yüksek frekansa sporcu ve sanatçı olmak en düşük frekansa sahiptir. Din hizmetlerine düzenli katılanlarda memurluk (doktorluk, polislik, öğretmenlik ve imamlık gibi örgün eğitim almayı gerektiren meslekler)daha fazla öne çıkmıştır. Din hizmetlerine düzenli katılmayanlarda sadece avukatlık olmayı düşünen bir kişi dışında örgün eğitimi gerektiren seçilmesi düşünülen bir meslek belirtilmemiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu kendisine inşaat işleri, kebabçılık, faytonculuk, pastacılık, müzisyenlik, taşeronluk, marangozluk, otoparkçılık, ayakkabıcılık, pompacılık gibi işleri neden kendilerine uygun gördükleri konusunda, çünkü “ben bu işi daha önce yapmıştım” anlamında ibareler yazmışlardır. Berberliği meslek olarak yazanlar ceza infaz kurumunda kursuna gitmiş olmalarını ve başka iş bilmiyor olmalarını gerekçe olarak göstermişlerdir. Polis olmak isteyenleri biri hırsız kovalamak istediğini, diğeri kendisinin çok güvenilir bir kişi olması nedeniyle böyle bir işi hak etmiş olduğunu yazmıştır. Doktorluk, hayal edilen meslek olduğu için, öğretmenlik, imamlık ve memurluk yorucu meslekler olmadıkları için seçilmesi düşünülen mesleklerdir. Memur olmayı düşünen kişi bedensel engeli nedeniyle başka

işleri yapamayacağını düşündüğünü belirtmiştir. Bu soruya cevap vermeyenlere neden cevaplamadıkları sorulduğunda, meslek seçimi konusunda kararsız oldukları fark edilmiştir. 17 yaşındaki bir çocuk “kasaplık kursuna gittim, berberlik kursuna gittim, terzilik kursuna gittim, bütün kursları bitirdim, ama hangi mesleği seçeceğimi bilmiyorum” cevabını vermiştir.

Tartışma

Klein (2012: 197-198)’e bir çocuğun onarım eğilimi ve yeteneği ne kadar güçlendirilirse ve çevresine inancı ve güveni ne kadar geliyorsa, üst benliği de o kadar ılımlı olacaktır. Güçlü bir sadizmin ve ezici bir kaygının sonucu olarak nefret, kaygı yıkıcı eğilimler arasındaki kısır döngü kırılmazsa, birey erken dönemdeki kaygılarının etkisi altında kalmaya ve bu döneme ait savunma mekanizmalarını kullanmaya devam eder. Fakat dışsal nedenlerle ya da psişe içi nedenlerden dolayı, üst benlik korkusu bazı sınırları geçmiş durumda ise, birey çevresindeki insanlara zarar verebilir ve bu durum, suç niteliğindeki davranışların ya da hastalığın gelişimi için bir zemin oluşturabilir.

Bireylerin insan ve davranışları hakkında bilgi sahip olmak için biliş üzerine yaptıkları çalışmalar suçluların suçlu olmayanlardan farklı düşünme ya da tepki verme biçimleri olabileceği belirlenmiştir. Somut düşünme, duygudaşlık kuramama, güven eksikliği, kendisini mağdur olarak algılama bunlardan bazılarıdır (Canter, 2011: 70-74). Bu durumu nelerin desteklediği, nelerin onardığını bilmek suça karışan bireylere yönelik onarım çalışmalarını etkili ve verimli, olması açısından oldukça önemlidir.

Din ile ilgili etkinliklere hem düzenli katılan hem de katılmayanlarda, en çok saygı duyulan, güven veren ve kutsal kabul edilen aile kurumudur. Aynı zamanda çocukların dualarına en çok konu olan ve sinirlendiklerinde onları sakinleştirebilen faktörler arasında en yüksek ikinci frekansa sahip olan yine aileleridir. Aileye yüklenen anlamlara bakıldığında “yaşam kaynağım, “her şeyim” gibi ne kadar önemsediklerini anlatan ibareler yazmışlardır. Yetişkin erkek mahkûmlarla yapılan çalışmalarda da benzer şekilde algılanan sosyal desteğin özellikle ailenin desteğinin çok ceza infaz kurumlarındaki kişilerin psikolojik durumunu çok etkilediği belirlenmiştir (Kartalkaya, 2014). Aileleri tarafından ziyaret edilenlerin ve ceza infaz kurumunda çıktıktan sonra ailesinin yanına dönmeyi düşünenlerin umutsuzluk düzeyleri daha düşük çıkmış olması da (Yıldız, 2011: 7) ailenin sığınılacak bir liman olma özelliğinin mahkûmların psikolojik sağlığı için çok önemli olduğunu göstermektedir.

Suçta karışanlarda toplumdaki yerini yeniden kazanabilmesi için iletişim kurma, kabul görme, ait olma, kendini ifade etme ihtiyacı artar. Aksi durumda kişi kendini suçlayıp miskinlik ve kaçınma döngüsünde kendini bulur. Kişinin kendini savunma ya da suçlaması yerine kendini affetmesi hiçbir şekilde sorumluluğunu, hatasını verdiği zararı küçümsemekten kendini kınamak ve cezalandırmaktan benliği koruduğu tecrübe edilmiştir. Bu nedenle kendini affetme ahlaki oldukça onaran bir süreç olarak kabul edilmektedir (Woodyatt ve Wenzel, 2014:125-127). Dolayısıyla hem dini yönelimi güçlü hem de zayıf olan çocuk ve gençlerde topluma tekrar uyum sağlanması ve mükerrer suçun önüne geçilmesinde kilit faktörün aile kurumu olduğu anlaşılmaktadır.

Aileden sonra en önemli kişiler arkadaşlardır. Arkadaşa yüklenen anlam konusunda din hizmetlerine hem katılanlarda hem de katılmayanlarda kardeş ve dost olarak görme sıklığı oldukça yüksektir. Fakat etkinliklere katılanlarda “hiç bir şey”, “hayal kırıklığı” ve “kötü biri”, “menfaat” gibi olumsuz ifadeler verme sıklığı daha yüksek çıkmıştır. Bu durum katılımcıların suça sürüklenmelerinde akran baskısının etkinliklere katılanlarda pişmanlık duygusunun daha yoğun yaşanması ile açıklanabilir (Bkz. Karademir, 1997: 95).

Zülliger(2013: 88)’e göre, suçta karışan çocuk ve gençler çevrelerinde başkalarını ayartıp, kendi işledikleri suçu onların da işlemesini sağlarlar. Bunun altında yatan en önemli neden toplumdan soyutlanmışlık duygusunu yok etmektir. William James’e (2013: 154) göre ise, küçük ve ya büyük bir sosyal organizma her bir üyesinin, toplumun diğer üyelerinin de üzerlerine düşen görevleri eşzamanlı olarak yapacağına inanarak, kendi üzerine düşen görevi sürdürmesine bağlıdır. Elde edilen sonuç pek çok farklı ve bağımsız bireyin katılımıyla gerçekleşiyorsa, bu o bireylerin birbirlerine önceden güven duygularının bir sonucudur. Bir trendeki tüm yolcular (her biri kendi başlarına cesur olsalar bile) birkaç soyguncu tarafından soyulabilirler. Soyguncular birbirlerine güvenirliler, fakat yolculardan her biri eğer direnirse diğerleri tarafından desteklenmeyeceğini ve vurulabileceğini düşünürler. Bu nedenle gençlik çetelerinin pençesindekiler arasında hem güven hem de mecburiyete dayanan bağımlı bir arkadaşlık ilişkisi ortaya çıkabilir. Bu çemberin kırılması için çocuklara gerçek güven kaynağının keşfettirilmesi için oldukça yoğun bir çaba gerektirir.

Kurumda bulunan çocuk ve gençlerin çoğunun ergenlik döneminde olduğu göz önüne alındığında, ergenlik döneminin gelişim özelliklerinin de suça sürüklenme ile ilişkisinin tartışılması gereklidir. Erikson’un kimliğe karşılık

**88 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE
DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİ-
NE BİR İNCELEME**

rol karmaşası ikilemi ile açıkladığı ergenlik dönemi, eski kimliğin ergene yetmediği mesleki, cinsel, dini rolleri yerleştireceği yeni bir kimlik geliştirmesi gerektiği oldukça zorlu bir dönemdir. Ergenlerin oluşturduğu gerek küçük gerekse büyük gruplar bir güven kaynağı olarak gencin kimlik geliştirme sürecinde kendine has bir çözüme doğru ilerlemesinde etkili olur (Bee ve Boyd, 2006:553).

James Marcia, ergenin kimlik oluşturma sürecinde iki önemli noktaya vurgu yapar: kriz ve bağlanma. Bu durumun öğelerini dört ayrı muhtemel “kimlik statüsü” ile açıklar: başarılı kimlik statüsü, moratoryum, ipotekli kimlik, kimlik yayılması. İpotekli kimlikte, birey bir kriz yaşamadan sadece ailesi veya bir ideoloji ve meslek grubu tarafından tanımlanan bir bağlanmayı kabul etmiştir. Bu kişiler ilişkilere yaklaşımda ilişkilere yaklaşımda stereotiplere daha fazla başvururlar (Bee ve Boyd, 2006:555-557). İnsanlık pek çok çocuk ve gencin kopukluk hissi yaşadığını ve şiddetli bir yalnızlık hissettiğini bir dönemdedir. “Hiç aranmamaktansa cinayetten aranmayı tercih ederim” diyen çocuğun durumuna baktığımızda, yalnızlık hissini nasıl insanlara karşı öfkeye dönüştüğünü görülmektedir. Öte yandan kopukluğun bir diğer uç tarafı tutkulu bağlılık ise çeteleşme konusunda önemli bir tehlike olarak karşımıza çıkmaktadır (Calhoun, 2004:3).

Zorluk ile karşılaştığımızda savaşırm/ kavga ederim, cevapları din hizmetlerine katılmayanlarda daha sık verilmesi bu çocukların dini baş etme stratejilerini kullanamıyor olmasıyla ya da dini etkinliklere katılanların kendisine zarar veren kişiyi Yaradan’ın cezalandıracağını düşünerek kendisini rahatlatması ile açıklanabilir. Tabii ki etkinliklere katılanlarda Allah’ın yardımına olan güvenin daha sık vurgulanmış olmasını da göz önüne almak gerekir. Bilişsel şemalar üzerine yapılan çalışmalarda ise insanların belirli bir durumda nasıl davranacaklarını ve davranışlarının nasıl olacağına ilişkin zihinde oluşan şemaların deneyimle çevreden, diğerlerinin davranışlarının gözlenmesinden ve kitle iletişim araçlarında öğrendikleri belirlenmiştir (Canter, 2011: 74). Bu nedenle dini sosyalleşmenin sağlandığı çevrenin de duyguların davranış olarak nasıl ifade edildiği konusunda önemli olmaktadır.

Televizyon seyretme ve suç işleme arasında bir ilişki olduğu konusunda genel bir yargı olsa da bu TV seyretme ve şiddet eğilimi arasında bir ilişki olduğu yargısıyla sınırlı kalmıştır. Fakat TV seyretme ve gençlik suçları arasında bir ilişki olduğunu kabul ettiğimizde iki önemli sorun karşımıza çıkmak-

tadır: Birincisi “TV tek başına mı etkilediği”, ikincisi “TV’nin bu etkiye hangi yolla yaptığı”dır (Halloran, ve Brown, 1970).

Ergenler için ciddi bir tehlike olan çete üyeliği oldukça karmaşık olmakla beraber etnik köken, sosyal sınıf, aile yapısı, sosyal hayata yabancılaşma, yaş ve cinsiyet gibi pek çok faktörün etkileşimini içerir. Kanada’da yapılan çalışmalarda “Colors, Scarface, The Godfather” gibi klasik filmler ve “The Sopranos” gibi dizi filmlerin çete oluşturmada model oluşturduklarını ileri sürülmüştür. Fakirlikten ve yoksunluktan mağdur olan, rol model eksikliği çeken ergenlerin sıklıkla popüler kültürün sunduğu çete stereotipi idollere yönelindikleri belirlenmiştir (Adler vd., 2008:144).

Suçta sürüklenen ergenlere baktığımızda, aksiyon filmlerini çok sevdiklerini görmekteyiz. Katılımcıların sevdikleri sanatçılardan bazılarının gerçek adını değil, filmde kullandıkları tiplerin adını vermeleri oldukça önemlidir. Bu isimlerin de Polat Alemdar ve Maraz Ali gibi filmlerdeki çete reisleri tipleri olmaları da oldukça düşündürücüdür. Fakat dini eğilimi yüksek olan çocuklardan, vatani tehlikede olduğu için adam öldürdüğü izlenimi veren Polat Alemdar tiplerinin daha büyük ilgi görmesi dini etkinliklerin tek başına medyadaki olumsuz etkisini yok etmede yeterli olmadığını göstermektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu kendisine inşaat işleri, kebabçılık, faytonculuk, pastacılık, müzisyenlik, taşeronluk, marangozluk, otoparkçılık, ayakkabıcılık, pompacılık gibi işleri neden kendilerine uygun gördükleri incelendiğinde, başka bir seçenektan haberdar olmadıkları anlaşılmaktadır. Çocuklar çok küçük yaşta kendi istek beklenti ve yeteneklerini tanımadan küçük işyerlerinde çırak olarak çalışmaları onların hem suça sürüklenmelerini ve manevi dünyalarının fakirleşmesini kolaylaştırmıştır. Çocuk işçiliği ve çocukların ucuz işgücü olarak kullanılması çocukların maddi ve manevi dünyalarını karartmış görünmektedir. Gölgede kalan, yeteneklerini keşfetmesi ve geliştirmesi konusunda desteklenmeyen çocuklarda intihar, hastalık ve suça karışma gibi gelişimleri olumsuz yönde ilerleyebildiği bilinmektedir (Adler, 2012: 208).

1974’te John McVicar adlı bir mahkûm “McVicar –byhim self-” adıyla otobiyografisini yayınlarken, eserinde yüksek güvenlikli bir ceza infaz kurumundan kaçışını ve doğal bir psikopat olarak hayatını anlatmıştır. Ona göre; tutuklular toplumun bir yansımasını oluşturduğu sürece, ceza infaz kurumları sadece otoriteler sabikalıların ortaya çıkmasını sağlarlar. Bir bakıma ceza

**90 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE
DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİ-
NE BİR İNCELEME**

infaz kurumu beyin yıkanan bir kurstur ve insanlara nasıl suç işleyeceğini öğretmez, fakat buradaki şartlar kişileri bunu yapması gerektiğine inandırır. Böylelikle cezaevlerinde suça ilişkin değerlere olan inanç daha da güçlenir. McVicar'a göre mükerrer suçluluğu ıslah etmenin tek bir yolu vardır, o da düşünce reformudur (Eysenck,1979: 181-182).

İğde'nin yetişkin erkeklerle yaptığı çalışmada suça karışanların çok azının işsiz olduğu ve sürekli ve nitelikli bir işten bahsedilmese de çoğunluğunun bir işi olduğu belirlenmiştir. Bu işler çiftçilik, lokanta ya da gazonada garsonluk, badanacılık, boyacılık, inşaat işçiliği, şoförlük, ayakkabı tamirciliği, kaynakçılık, pazarlamacılık, müzisyenlik, oto tamirciliği, metal eşya işçisi, elektrikçilik gibi suça sürüklenen çocukların uğraştıkları mesleklerle oldukça benzerdir (İğde, 2009: 38). Dolayısıyla ceza infaz kurumlarda verilen meslek eğitiminin iyileştirme çalışmalarının neden en önemli ayağı olduğunun tekrar tartışılması gerekir.

Sheldon ve Elenor T. Glueck tarafından yayınlanan 500 suçlunun yaşan öyküleri isimli kitapta anlatılan “ıflah olmaz John” hikâyesi dikkat çekicidir. On beş-on altı yaşına kadar hiçbir şekilde suça karışmayan kitap okumayı ve spor yapmayı seven bir çocuk iken, babasının işsiz kalması nedeniyle ailesi tarafından okuldan alınıp fabrikada çalıştırılır. Kazandığı para elinden alınır. Günün birinde eğlenmeyi seven bir kızla tanışır ve daha çok paraya ihtiyaç duyar. Tanıştığı bir yabancı John'u ayartır ve birlikte hırsızlık yaparlar. Kitap okumayı seven çocuk artık azılı bir hırsız olmuştur (Adler, 2012: 212).

Çocukların maddi ve manevi olarak sömürülmesinin onlara hissettirdiği yağmalanmışlık duygusu oldukça yıkıcı olmaktadır. Suça karışan kişiler, zulme uğradıklarını düşündüklerinde başkalarına zarar vermektedirler. Çocuklarda şefkatsiz, acımasız, anne babaların ve olumsuz çevre koşullarının zulmüne uğradıklarında suça sürüklenmektedirler. Klein (2012:196), çocukların anne babalarına yönelik hayallerine ceza olarak onlarda gelmesi muhtemel acı verici bir intikamdan daha fazla korktuklarında, tekrar eden asosyal nitelikli ve suç içeren eğilimler sergilediklerini ve bu yönde hareket ettiklerini keşfetmiştir.

Öte yandan dini etkinliklere katılanların gelecekte kendileri için doktorluk, öğretmenlik gibi örgün eğitim almayı gerektiren ve saygı gören meslekleri seçmeyi düşünüyor olmaları da önemli bir noktadır. Şahin (2007)'in ergenler üzerindeki yaptığı çalışmada olumlu benlik imgesi ve dindarlığın boyutları arasında anlamlı düzeyde ilişki çıkmıştır. Dindarlığın boyutları arasında en

yüksek ilişki dini davranış ile çıkmış olması da önemli bir ayrıntıdır. İslam dininin tövbe ile kişinin günahkâr halinden vazgeçip eski haline dönebileceğini, günahlarının affedilebileceğini ve bunun insan ile Yaradan arasında sürekli bir ilişki olduğu kabul edilen bir süreç olarak kabul edilmesi (Yapıcı, 1997:147) kendini affetme açısından önemli bir destekleyici olduğu açıktır.

Yapılan iki ayrı araştırmadan anlaşılmıştır ki, inançlarını ve değerlerini ihlal ettikten sonra tövbe edenler kendini affetmeye, uzlaşmaya daha eğilimlidirler. Gerçek anlamda bir kendini affetmenin ahlaki kimliğin onarımını desteklediği kabul edilmektedir. Suça karışanlar için sorumluluk alma ahlaki değerlerin onarımını içeren bir kendini affetme sürecinde yeni bir yol olarak önerilmektedir (Woodyatt ve Wenzel, 2014:132, 134). Dolayısıyla dinlerin tövbe etme, kendini affetmeye yaptıkları vurgunun kişinin hatasını kabul etme ve düzeltmeye çalışmasında etkili olması muhtemeldir. Calhoun (2004:2) suç önleme girişimlerinin, derin dini ve ahlaki inançlar ve manevi prensiplerle elde edilen iyileştirme programlarının geliştirilebileceği yönünde izlenim ve yargılar varsa da, bu alanda yeni kavramlara ve yollara ihtiyaç olduğu belirtmiştir. Dolayısıyla iyileştirme çalışmalarının bir parçası olarak dini rehberlik ve manevi destek anlamında söylenecek çok söz ve yapılacak çok iş vardır.

Sonuç

1. Dini etkinliklere düzenli olarak katılanlar da katılmayanlar da en çok ailelerine, büyüklere ve Allah'a saygı duymaktadır.
2. En önemli güven kaynağı olarak, olan aile ve Allah iken, din hizmetlerine katılanlarda Allah'a güven daha fazladır.
3. Katılımcılardan 67 kişinin 47'si arkadaşına olumlu anlamlar yüklemiştir. Arkadaşına olumsuz anlamlar yükleyen 18 kişinin 13'ü din hizmetlerine katılan 5 kişi katılmayanlardır.
4. Kutsal olarak kabul edilenler arasında dini motifler ve aile, en yüksek frekansa sahiptir. Fakat din hizmetlerine katılmayan 34 kişinin 12'sinin bu maddeye bir cevap vermemiş olması oldukça önemli bulunmuştur.
5. Bir zorluk ile karşılaşıldığında nasıl hissedildiği konusunda en sık verilen cevaplar, kötü, güçlü, üzüntü, kavga etmem gerektiği, mutsuzluk, yalnız, korku, yorgunluk ve dua etmem gerektiği olmuştur. Mutsuzluk cevabı verenlerin tamamı din hizmetlerine katılmayan-

92 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

lardan, dua etmem gerektiği cevabı ise dini etkinliğe katılanlardan gelmiştir. Zorlukla karşılaştığında kavga etmesi gerektiğini düşünen 5 kişiden 4'ünün din hizmetlerine katılmayanlardan gelmesi önemlidir.

6. Sinirlendiğinde sakinleştirenler arasında sigara, aile, arkadaş, dua etmek cevapları en yüksek frekansa sahip olanlardır. Uyumak, ağlamak, susmak, cevapları sadece din hizmetlerine katılmayanlardan, namaz kılma, derin nefes alma, Kur'an ve Allah'ın yardımının sadece etkinliklere katılanlardan gelmesi önemli bulunmuştur.
7. Dua edilenler arasında aile, tahliye, Allah rızasını kazanmak, sevdiklerim, kendim cevapları her iki grupta da yüksek frekansa sahiptir.
8. Aileye katılımcıların tamamına yakını yaşam kaynağı, her şey, huzur gibi olumlu anlamlar yüklemiştir.
9. Aksiyon filmlerinin başrol oyuncularının her iki grupta da çok sevilmektedir.
10. En çok beğenilenler TV dizi yayınları arasında dram, aksiyon ve polisiye vardır. Din hizmetlerine katılanlara katılanlarda aksiyon, polisiye, yarışma ve dini film cevapları, etkinliklere katılmayanlarda gerilim filmleri daha sık verilmiştir.
11. Seçilmesi düşünülen meslekler konusunda işçi, esnaf, memur, sporcu, sanatçı en sık verilen cevaplar arasındadır. Fakat örgün eğitim almayı gerektiren meslekleri seçmeyi düşünen 8 kişiden 7'si din hizmetlerine katılanlardandır.

Öneriler

İyileştirme çalışmaları ceza infaz kurumlarında, infazın önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Dini eğitimi, dini rehberli ya da manevi destek içeren programların iyileştirme çalışmalarının önemli bir parçasıdır. Bu konuda etkin ve verimli programlar hazırlanabilmesi için, disiplinler arası çalışmalara, iyi programlara ve iyi eğitilmiş uzman uygulayıcılara ihtiyaç olduğu açıktır. İleride hazırlanacak programlarda, dini bilginin aktarılmasından çok bireyin potansiyelini ve sorumluluğunu keşfettirecek “zihinsel dönüşüme” vurgu yapılması, gençleri kendi içlerinde buluşturacak projelerle olumlu akran dilinin

kullanılması ve hükümlülere sorumluluk verilmesi, iyileştirme programlarının daha etkin olmasını sağlayabilir.

Kaynaklar:

- Adler, Alfred (2012). *Yaşamın Anlam ve Amacı*, İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, Freda; Mueller, Gerhard O. W.; Grekul, Jana; Laufer William S. (2009). *Criminology*, 1st Canadian Edition, Canada: The McGraw–Hill Companies.
- Arnett Jeffrey J. (2001). *Adolescence and Emerging Adulthood*, New Jersey: Prentice Hall.
- BEE, Helen; Boyd Denise (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bilgiç Şükrü (2012). *Hapsedilme, İyileştirme ve Yeniden Suç İşleme*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Caldwell, Beth (2011). “*Juveniles: Punishment V. Restoration: A Comparative Analysis of Juvenile Delinquency Law in The United States and Mexico*”, *Cardozo J. of Int’land Comp. Law*, Vol. 20: 105-110.
- Calhoun John A. (2004). “*The Deeper Principle of Prevention*”, *Reclaiming Children and Youth*, 13/1:2-4.
- Canter, David (2011). *Suç Psikolojisi*, İstanbul: İmge Yayınları.
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (2014) “*Sevgi Nedir?*” Değer Aylık Kültür ve Yaşam Dergisi Yıl.1, Sayı:2, Şubat.
- Cohen, Jeffrey; Duman, Ali (2011). “*Farklı Bir Suç Önleme Yaklaşımı: Madde Bağımlılığı Ve Terapik Topluluklar*”, *Suç Önleme teorik ve Pratik değerlendirme*, Ed. M. Alper Sözer, Daniel R. Lee, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Creswell John W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*, California: Sage Publications.
- Gromet, Dena M.; Darley John M. (2009). “*Retributive and Restorative Justice: Importance of Crime Severity and Shared Identity in People’s Justice Responses*”, *Australian Journal of Psychology*, Vol. 61, No. 1:50–57.
- Demir, Oğuzhan Ömer (2009). “*Nitel Araştırma Yöntemleri*”, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ed. Kaan Böke, İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Erden, Gülsen; Gürdil, Gökçe (2009). “*Savaş Yaşantılarının Ardından Çocuk ve Ergenlerde Gözlenen Travma Tepkileri ve Psiko-Sosyal Yardım Önerileri*”, *Türk Psikoloji Yazıları*, Aralık, 12/24:1-13.
- Eysenck, Hans J. (1979). *Crime and Personality*, London: Routledge and Kegan Paul.
- Zaitsev, A G.k.; Zaitsev, G.; Dmitriev, M.g.; Apal’kova I.u. (2009). “*Rehabilitation of the Personality of Juvenile Offenders*”, *Russian Education and Society*, Vol. 51, no. 11:50–60.

94 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

- Gromet, Dena M.;Darley, John M. (2009). “*Retributive and Restorative Justice: Importance of Crime Severity and Shared Identity in People’s Justice Responses*”, Australian Journal of Psychology, Vol. 61, No. 1: 50–57.
- Grygier, Tadeusz (1965). *Crime and Society, Crime and Its Treatment in Canada*, Ed. W.T. McGrath, Toronto: Macmillian of Canada.
- Halloran, James D.; Brown David C.; Chaney, David C. (1970).*Television and Delinquency*, Leicester: Leicester University Press.
- Işık Harun, Demir Abdullah (2012). *Ceza İnfaz Kurumları Din Hizmetleri Rehberi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlar-913, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Işık, Harun (2009). “*Cezaevlerinde Sunulan Din Hizmeti Faaliyetleri: İngiltere ve Galler Örneğinden Hareketle Ülkemizdeki Cezaevi Vaizliğine İlişkin Bazı Tespit ve Değerlendirmeler*”, IV. Din şurası, Ankara.
- İğde, İsrail (2009). *Mahkûmları Suça Yönelten Faktörler ve Din Anlayışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş.
- James, William(2013). “İman ve Akıl”, *Din Felsefesinde Seçme Metinler*, Ed. Bruce Reichenbach, David Basinger, Michael Peterson, William Hasker, İstanbul: Küre Yayınları.
- Karademir Kemal (1997). *Suçluların Topluma Kazandırılmasında Din Eğitiminin Rolü*, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İzmir.
- Kaya, Talha (2007). “*Ceza infaz kurumu Vaizliği*”, *I. Din Hizmetleri Sempozyumu*, (3-4 Kasım 2007) Diyanet İşleri Daire Başkanlığı, Ankara.
- Kirkpatrick, A. Mary (1965). “*After-care and The Prisoners’ Aid Societies*”, *Crime and Its Treatment in Canada*,Ed. W.T. McGrath, Toronto: Macmillian of Canada.
- Klein, Melanie (2012). “*Suç Üzerine*”, *Sevgi Suçluluk Onarım*, 2. Baskı, İstanbul: Kanat Yayınları.
- Lasswell, Jennifer; Kargın, Vedat (2011). “*Çocuk Mahkûmlara Uygulanan Bilişsel Davranış Tedavisi Etkili Bir Suç Önleme Yöntemi Midir?*”, Suç Önleme teorik ve Pratik değerlendirme, Ed. M. Alper SÖZER, Daniel R. LEE, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Laxminarayan, Malini (2013). “*TheEffect of Retributive and Restorative Sentencing on Psychological Effects of Criminal Proceedings*”, Journal of Interpersonal Violence 28/5: 938–955.
- Lee Daniel R.;Sözer M. Alper (2011). “*Suç Önleme Stratejilerini Değerlendirmenin Önemi*”, “?”, Suç Önleme teorik ve Pratik değerlendirme, Ed. M. Alper Sözer, Daniel R. Lee, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Lombrosso, Cesar (1935). *Suç İşlemenin Sebepleri ve Önlenmeleri*, İstanbul: Sebat Yayınevi.

- London, Ross (2003). “*The Restoration of Trust: Bringing Restorative Justice From The Margins to The Mainstream, Criminal Justice Studies: A Critical Journal of Crime*”, Law and Society, 16/3: 175-195.
- Mackie, Erin (2005). “*Boys Will Be Boys: Masculinity, Criminality, and the Restoration Rake*”, The Eighteenth Century, Vol. 46: 129-152.
- Mcgrath, William T. (1965). “*The Juvenile and Family Courts*”, Crime and Its Treatment in Canada, Ed. W.T. McGrath, Toronto: Macmillian of Canada.
- Miller, ShereenB.; Schacter, Mark (2000). “*From Restorative Justice to Restorative Governance*”, *Canadian Journal of Criminology*, Toronto: Macmillian of Canada.
- Morgan Julia, Leeson Caroline, Carter Dillon Rebecca (2013). “*How Can Schools Support Children with a Parent in Prison?*”, *Pastoral Care in Education: An International Journal of Personal, Social and Emotional Development*, 31/3: 199-210.
- Müller, Ronélie Buckle (2005). “*Prison Ministry: Narratives of Faith, Healing and Restoration*”, Submitted in Part Fulfilment of The Requirements for The Degree of Master of Theology in The Subject Practical Theology – With Specialisation in Pastoral Therapy at The University of South Africa, November 2.
- Park Sunyoung; AkdoğanHüseyin (2011). “*Mükerrer Suçun Önlenmesinde Ve Hükümlülerin Toplumuna Tekrar Kazandırılmasında İnanç Odaklı Cezaevi Programlarının Rolü*”, Suç Önleme teorik ve Pratik değerlendirme, Ed. M. Alper Sözer, Daniel R. Lee, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Polat Ahmet (2014). *Suç Önleme*, İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Punch Keith F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Şahin Adem (2007). *Ergenlerde Dindarlık ve Benlik*, 2. Basım Konya: Adal Ofset.
- Topses Mehmet Devrim (2013). “*Mükerrer Suçluların Sosyo-Kültürel Özellikleri: Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Örneği*”, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.18: 257-287.
- Uludağ, Şener (2011) “*Onarıcı ve Cezalandırıcı Adalet: Paradigma Değişikliğini Tetikleyen Şartlar*”, Turkish Journal of Police Studies, Vol: 13/4:127-152
- Woodyatt, Lydia; Wenzel, Michael (2014). “*A Needs-Based Perspective on Self-Forgiveness: Addressing Threat to Moral Identity as a Means of Encouraging Interpersonal and Intrapersonal Restoration*”, *Journal of Experimental Social Psychology*, 50: 125–135.
- Yapıcı, Asım (1997). *İslam’da Tövbe ve Dini Yaşayıştaki Rolü*, İstanbul: Beyan Yayınları.
- Yıldırım, Ali; Şimşek Hasan (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

**96 • ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ HÜKÜMLÜLERDE
DİN HİZMETLERİNE KATILIM VE DEĞERLER SİSTEMLERİ İLİŞKİSİ ÜZERİ-
NE BİR İNCELEME**

- Yıldız, Murat (2011). “*Tutuklu ve Hükümlülerde Umutsuzluk, Ölüme İlişkin Depresyon ve Ölüm Kaygısı İlişkisi*”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, , Cilt: 35, Sayı: 1, ss.1-7.
- Zehr, Howard (1998). “*Justice as Restoration Justice as Respect*”,The Justice Professional, Vol. 11: 71-87.
- Zülliger Hans (2013). *Suçlu Çocuklar ve Çocuk Mahkemeleri*, İstanbul: Cem Yayınevi.